

WAŻNIEJSZE POZYCJE WYDAWNICZE OSTATNICH LAT DOTYCZĄCE OBSZARU DIECEZJI

W roku 1966 ukazała się pierwsza część drugiego tomu *Historii Śląska*, wydawanej przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich w ramach wydawnictw Polskiej Akademii Nauk. Tom pierwszy, obejmujący dzieje Śląska do roku 1763 składał się z czterech części. Pierwsza z nich, zawierająca opis czasów do połowy XIV wieku, została wydana w 1960 roku; druga, obejmująca czas od połowy XIV wieku do trzeciej ćwierci wieku XVI — w roku 1961; trzecia, opisująca historię od schyłku XVI wieku do pokoju w Hubertusburgu w 1763 roku, — w roku 1963; czwarta, indeksowa do części poprzednich, — w roku 1964. Części tomu pierwszego wyszły pod redakcją K. Maleczyńskiego.

Części tomu drugiego wydawane pod redakcją W. Długoborskiego obejmować będą lata od 1763 do 1850, w tym część pierwsza lata od 1763 do 1806, a więc od zakończenia wojen śląskich, które zapoczątkowały półtora-wiekowe panowanie Prus nad większością ziem śląskich, do klęski Prus w wojnie z napoleońską Francją, z którą wiązą się początki reformy rolnej w państwie pruskim. W opracowaniu części pierwszej tomu drugiego wzięli udział J. Chlebowczyk, W. Długoborski, J. Janczak, T. Ładogórski, S. Michalkiewicz i K. Orzechowski. Ze spraw wyznaniowych część ta w rozdziale pierwszym, poświęconym zagadnieniu ludności w tym okresie, w części jedenastej omawia liczebność i rozmieszczenie wyznań; w rozdziale siódmym, poświęconym omówieniu stosunków politycznych i wyznaniowych oraz ruchom społecznym, w części drugiej omawia osłabienie Kościoła w państwie pruskim, w trzeciej złagodzenie przeciwności wyznaniowych po roku 1780 i postawę duchowieństwa, w części czwartej stosunki wyznaniowe na Śląsku Cieszyńskim. Wiele spraw związanych z przeszłością Kościoła na Śląsku w tym okresie część pierwsza tomu drugiego porusza również w rozdziale dziesiątym, poświęconym omówieniu spraw kultury i oświaty.

Historia Śląska jest ambitną próbą stworzenia w oparciu o nowe metody badawcze obszerniejszej syntezy dziejów Śląska, przy czym jej autorzy opierają się nie tylko na materiałach drukowanych, ale również archiwalnych.

*

Wydawnictwo „Śląsk” dostarczyło na półki księgarskie pierwsze krytyczne i pełne wydanie *Dziejów piśmiennictwa śląskiego* Wincentego Ogrodzińskiego (Katowice 1965, ss. 436). „Dzieje” obejmują historię literatury śląskiej od ludowej literatury średniowiecza aż do roku 1922. Wydanie przygotowali do druku L. Brożek i Z. Hierowski.

W ramach serii wydawniczej *Zasłużeni ludzie Śląska* redagowanej przez W. Szewczyka wydano jako pozycję trzynastą pracę J. Kajtocha *Norbert Bończyk* (Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1965, ss. 105). Utwory poetyckie ks. Bończyka mają się niebawem ukazać jako kolejna pozycja wydawnicza serii *Pisarze śląscy XIX wieku*, w której jako tom pierwszy wydano *Wiersze wybrane* ks. Konstantego Damrota (Śląski Instytut Naukowy i Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Katowice — Wrocław 1965, ss. 194). „Wiersze” ks. Damrota przygotował do druku S. Kolbuszewski.

Wydano również *Śląsk* Oskara Kolberga, zawierający cenne i bogate materiały etnograficzne (Polskie Wydawnictwo Muzyczne i Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Kraków 1965, ss. 178).

*

Ostatnim całościowym omówieniem dziejów Kościoła na Śląsku jest *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej* ks. bpa W. Urbana (Wydawnictwo Diecezjalne św. Krzyża, Opole — Wrocław 1962, ss. 259). Uwagi o tej pracy zawiera dział recenzji „Śląskich Studiów Teologicznych i Historycznych”.

Materiały do dawnych dziejów Kościoła na Śląsku zawiera praca J. Sawickiego o *Synody diecezji wrocławskiej i ich statuty* (Ossolineum, Wrocław 1963, ss. 754), a do dziejów Kościoła w dekanatach bytomskim i pszczyńskim, które do początków ubiegłego stulecia były częścią diecezji krakowskiej, przygotowany do druku przez S. Kurasia *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*. Część I (Towarzystwo Naukowe KUL-u, Lublin 1965, ss. 363).

Nowszych dziejów Kościoła dotyczy praca H. Wolnej *Z dziejów duchowieństwa opolskiego* (Instytut Wydawniczy, „Pax”, Warszawa 1966, ss. 164).

*

Dziejom Śląska pod panowaniem pruskim między innymi poświęcono siódmy tom *Studiów i materiałów z dziejów Śląska* (Śląski Instytut Naukowy i Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Katowice — Wrocław 1965, ss. 537), który zawiera opracowanie wyników wyborów parlamentarnych na Śląsku od roku 1848 aż do wybuchu drugiej wojny światowej. „Studia” redagowane są przez K. Popiołkę, tom VII wszedł pod redakcją A. Galosa.

Problemem wyborów na Śląsku Cieszyńskim w XIX wieku zajęła się praca J. Chlebowczyka *Wybory i świadomość społeczna na Śląsku Cieszyńskim w drugiej połowie XIX wieku* (Wydawnictwo Śląskiego Instytutu Naukowego, Katowice 1966, ss. 323).

W dziewiątym tomie *Studiów Śląskich — Seria Nowa* (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, Opole 1965, ss. 368) wydrukowano między innymi artykuły S. Wysłoucha: *Polacy ewangelicy na Śląsku w XIX wieku w walce z germanizacją*, S. Sochackiej: *Konstanty Damrot — obrońca polskości Śląska w nazewnictwie*, G. Bieńka: *Głos ks. Józefa Wajdy o ucisku narodowym i społecznym na Górnym Śląsku w początkach XX wieku*. „Studia” redagowane są przez S. Wysłoucha.

*

Z międzywojennym okresem historii Śląska w bieżącym stuleciu związana jest praca J. Wyglendy *Plebiscyt i powstania śląskie* (Śląski Instytut Naukowy, Opole 1966, ss. 242), która zawiera także osobiste wspomnienia autora. Ziemi rybnicko-wodzisławskiej w tym okresie poświęcona jest praca A. Mrowca *Z dziejów ziemi rybnicko-wodzisławskiej w latach 1918—1939. Stosunki społeczno-polityczne* (Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1966, ss. 223).

Cenną pozycją wydawniczą dotyczącą okresu międzywojennego jest praca H. Rechowicza *Sejm Śląski 1922—1939* (Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1965, ss. 323). Praca omawia centralne zagadnienie dziejów autonomii województwa katowickiego, którym była historia lokalnego przedstawicielstwa autonomicznego, a mianowicie sejmiku śląskiego. H. Rechowicz opublikował w „*Zaraniu Śląskim*” artykuł: *Stanowisko śląskiego duchowieństwa katolickiego wobec wyborów parlamentarnych w 1930 roku* (*Zaranie Śląskie*, r. 29 (1966), zeszyt 1, 41—55). Autor omawia postawę duchowieństwa wobec wyborów do drugiego Sejmu Śląskiego w maju 1930 roku oraz listopadowe wybory

tegoż roku do wszystkich ciał ustawodawczych: Senatu, Sejmu i Sejmu Śląskiego.

Problemy narodowościowe okresu międzywojennego omawia praca R. Staniewicza *Mniejszość niemiecka w województwie śląskim w latach 1922—1933* (Biuletyn Śląskiego Instytutu Naukowego, Katowice 1965, ss. 111).

*

Dzieje kampanii wrześniowej na Śląsku przedstawia praca J. Zielińskiego *Obrona Śląska i Zagłębia w kampanii wrześniowej w 1939 roku* (Śląski Instytut Naukowy, Katowice 1964, ss. 128).

W dziewiątym tomie *Studiów śląskich* — Serią Nowa znajduje się artykuł A. Koniecznego *Organizacja katowickiego Gestapo w latach 1939—1945* (307—338), a w tomie dziesiątym (Instytut Śląski, Katowice 1966) artykuł J. Popkowicza *Śląsk w gospodarce Trzeciej Rzeszy* (49—78).

*

Lat powojennych dotyczy praca J. W. Gołębiowskiego *Pierwsze lata władzy ludowej w województwie śląsko-dąbrowskim 1945—1946* (Wydawnictwo „Śląsk” i Śląski Instytut Naukowy, Katowice 1965, ss. 398).

*

Wartościową z wielu względów jest dotychczasowa seria wydawnicza *Górnośląskich Studiów Socjologicznych*, redagowanych przez P. Rybickiego, a wydawanych przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.

Tom pierwszy, *Badania nad osiedlami górniczymi* (Katowice 1963, ss. 274), był owocem pracy zbiorowej badań nad osiedlami górniczymi w Murckach, Czerwionce i wsi Dębieńsko oraz mieszkańcami Domu Górnika w Murckach.

Jako tom drugi wydano pracę W. Mrózka *Rodzina górnicza. Przekształcenia społeczne w górnośląskim środowisku górniczym*. (Katowice 1965, ss. 247). Autorka oparła pracę o badania przeprowadzone w Czerwionce, która jest osiedlem typu rolniczo-przemysłowego, w Bogucicach, które stanowią osiedle tradycyjne, ale typu wielkomiejskiego oraz w Nowych Tychach, osiedlu nowym, planowo zaludnianym.

Rodziną hutnika zajął się F. Adamski w pracy: *Hutnik i jego rodzina* (Katowice 1966, ss. 224), wydanej jako tom trzeci serii. Badania Adamskiego objęły hutników huty Bieruta, rekrutujących się głównie z środowiska rolniczo-wiejskiego, huty Łabędy oraz tradycyjnych środowisk hutników Ślązaków przy hucie Pokój i Kościuszkę.

Tom czwarty serii to praca W. Knobelsdorfa *Tychy, Ludność nowego miasta satelitarne* (Katowice 1966, ss. 175). Praca ta jest jedną z wielu publikacji na temat Tych. Przytacza je M. Grabania w pracy: *Nowe Tychy. Miasto — satelita*, wydanej w Katowicach w 1966 roku przez Wydawnictwo „Śląsk” i Śląski Instytut Naukowy, na str. 143—145.

(Gustaw Klapuch)

OBECNY STAN BADAŃ NAD NAJSTARSZYMI PARAFIAMI W DIECEZJI KATOWICKIEJ

Już od dawna zajmowano się zagadnieniem najstarszych parafii w dawnej diecezji wrocławskiej. Ta sprawa łączy się zarówno z początkami chrześcijaństwa, jak też z dalszym rozwojem chrystianizacji i stanowi po prostu